VAHVA DEMOKRATIA VAATII OSALLISTUMISEN ESTEIDEN RAIVAAMISTA

Nostoja eriarvoisuusdialogeista päätöksentekoon

DEMOC - Demokratian Tulevaisuus Politiikkasuosituksia 2/2026
DEMOC - Demokratins Framtid Policyrekommendationer 2/2026
DEMOC - Democracy for the Future Policy Briefs 2/2026

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ 3

TEKIJÄT 5

SUOSITUKSET 6

TAUSTA SUOSITUKSILLE: NOSTOT ERIARVOISUUSDIALOGEISTA 7

ERIARVOISUUSDIALOGIT 12

LÄHTEET JA KIRJALLISUUTTA 13

TIIVISTELMÄ

Kansalaisten osallistuminen on demokratian kulmakivi, mutta useat vähemmistö- ja marginalisoidut ryhmät kohtaavat monenlaisia esteitä yhteiskunnalliselle osallistumiselleen. Vahvempi demokratia, joka takaa kaikille mahdollisuuden osallistua yhteiskuntaamme, vaatii osallistumisen esteiden raivaamista.

Nämä politiikkasuositukset tiivistävät, miten eri toimijat voivat vahvistaa vähemmistö- ja marginalisoitujen ryhmien osallistumista ja osallisuutta. Ne on suunnattu valtionhallinnolle ja viranomaisille, poliittisille päättäjille ja puolueille, hyvinvointialueille, kunnille ja yhteisöille.

Osallisuuden ja osallistumisen vahvistaminen vahvistaa demokratiaamme. Kun päätöksenteossa ja osallistavissa prosesseissa mahdollistetaan osallistuminen myös heille, jotka yleensä jäävät prosessien ulkopuolelle:

- *Poliittinen päätöksenteko paranee, kun se kiinnittyy aidosti monenlaisten ihmisten kokemuksiin ja arkeen.*
- *Luottamus yhteiskuntaan ja päättäjiin kasvaa.*
- *Yhdenvertaisuus yhteiskunnassa lisääntyy, kun osallistuminen ei ole vain tiettyjen ihmisten etuoikeus.*
- *Suurempi ja moninaisempi määrä kokemuksia ja näkemyksiä auttaa tunnistamaan osallistumiseen liittyviä ongelmia ja kohdentamaan niihin liittyviä ratkaisuja.*

Politiikkasuositukset kokoavat tuloksia eriarvoisuusdialogeista, jotka kokosivat yhteen vähemmistötaustaisia ihmisiä, kokemusasiantuntijoita sekä eri vähemmistö- ja marginalisoitujen ryhmien parissa työskenteleviä ammattilaisia keskustelemaan osallistumisen esteistä sekä mahdollistajista.

Keskenään erilaiset vähemmistö- ja marginalisoidut ryhmät kohtaavat hyvin samanlaisia osallistumisen esteitä. Esimerkiksi vammaisten ihmisten, rodullistettujen ihmisten, sateenkaarivähemmistöjen sekä alempien sosiaaliluokkien edustajien ja päihteidenkäyttäjien osallistumisella on esteitä niin edustuksellisen demokratian ja palvelujärjestelmän instituutioiden kuin arkipäiväisen elämän tasolla.

Osallistumisen esteitä eriarvoisuusdialogien mukaan ovat esimerkiksi:

- *esteelliset tilat ja ei-saavutettavat materiaalit*
- *vaikeus ymmärtää kieltä ja päätöksentekojärjestelmää*
- *digitaaliseen osallistumiseen liittyvät esteet, esimerkiksi digiosaamisen ja digilaitteiden puute*
- *köyhyys*
- *omaan ryhmään kohdistuvat ennakkoluulot ja stigma*
- *kokemus siitä, ettei tule nähdyksi ja kuulluksi*

Esteet ovat myös symbolisia; ne viestivät siitä, kenen oletetaan osallistuvan ja kuka on tervetullut osallistumaan.

Demokratia, osallistuminen ja osallisuus kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa. Osallisuutta on kokemus yhteisöön kuulumisesta sekä oikeus tulla kuulluksi ja mahdollisuus vaikuttaa. Demokratian on tarjottava yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja kiinnittyä yhteiskuntaan.

Vähäinen osallisuuden ja kuulumisen tunne voi vähentää yhteiskunnallista osallistumista, kun taas osallisuuden kokemus voi edistää osallistumista yhteiskunnan eri tasoilla. Vaikutusmahdollisuudet omassa elämässä ja osallisuus lähiyhteisöihin vaikuttavat myös poliittiseen osallistumiseen, kuten äänestämiseen. Osallistuminen vahvistaa osallisuuden ja kuulumisen tunnetta.

Demokratiaa kehittäessä on tiedostettava myös demokratiainnovaatioiden ja osallistavan demokratian kohdat, jotka voivat osallistumisen sijaan myös sulkea ulos. Demokratiainnovaatiot eivät ole ”hopealuoti” demokratian kehittämiseen ja osallistumisen lisäämiseen, vaan ne voivat uusintaa jo olemassa olevaa osallistumisen eriarvoisuutta edistäen vain niiden osallistumista, jotka jo joka tapauksessa osallistuvat.

Osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen sekä osallistumisen esteiden raivaaminen ovat monitahoisia ilmiöitä, jotka edellyttävät toimia yhteiskunnan eri tasoilla ja eri toimijoilta.

TEKIJÄT

Politiikkasuositukset on tuottanut **Osallistumisen esteiden yli (OBaMa) -tutkimuskonsortio.**

Tekijät: **Meri Kulmala** (OBaMa-tutkimuskonsortion johtaja, Helsingin yliopisto), **Reetta Mietola** (OBaMa-tutkimuskonsortion varajohtaja, Helsingin yliopisto), tutkimuskonsortion työpakettien ja osahankkeiden johtajat **Riikka Taavetti** (Turun yliopisto), **Pekka Tuominen** (Helsingin yliopisto), **Camilla Nordberg** (Åbo Akademi), **Kaijus Ervasti** (Itä-Suomen yliopisto), **Laura Hakokõngäs** (Diakonissalaitos) sekä hankkeen tutkija **Iina Järvinen** (Itä-Suomen yliopisto) ja vuorovaikutuskoordinaattori **Anna Antila** (Diakonissalaitos).

Toimitus: Anna Antila (Diakonissalaitos)

SUOSITUKSET

- **Vähemmistö- ja marginalisoitujen ryhmien vahvempi yhteiskunnallinen osallistuminen on tuotava näkyväksi demokratiapolitiikan päämääräksi.** Demokratiapolitiikka on nähtävä kokonaisuutena, joka on yhteydessä muihin politiikan osa-alueisiin, erityisesti sosiaali- ja terveyspolitiikkaan: ihmisen hyvinvointi ja perustarpeiden turvaaminen ovat osallistumisen edellytys.
- **Demokraattisen osallistumisen varmistamiseksi viranomaisten on mahdollistettava yhteiskunnallinen osallistuminen huomioiden vähemmistö- ja marginalisoitujen ryhmien esteet.** Kuulemisissa ja muissa osallistumisen paikoissa tulee taata esteettömät tilat, saavutettavat materiaalit sekä panostaa ymmärrettävään kieleen ja tietoon.
- **Osallistavissa prosesseissa tulee huomioida eri vähemmistöryhmien osallistumisen esteet, esimerkiksi digitaalisen osallistumisen osalta.** Digiyhteisöt ja -työkalut edistävät toisten osallisuutta tarjoamalla mahdollisuuden vaikuttaa asioihin ja osallistua yhteisöihin etänä, mutta samalla ne jättävät monia ulkopuolelle. Osallistuminen ja vaikuttaminen on mahdollistettava monipuolisesti ja eri keinoin.
- **Osallisuus- ja demokratiatyössä on tunnistettava, kuinka ennakkoluulot, stigmat ja rasismi vaikuttavat eri vähemmistöryhmien osallistumiseen.** On huomioitava, miten tavoitetaan ja saadaan mukaan ne ryhmät, joiden osallistumista nämä vähentävät ja vaikeuttavat.
- **Puolueiden tulee kehittää osallistumisen esteettömyyttä ja saavutettavuutta omassa toiminnassaan kaikilla tasoilla (paikallinen, alueellinen ja valtakunnallinen).** Puolueiden toimintakäytännöt vaikuttavat vähemmistö- ja marginalisoitujen ryhmien osallistumiseen. Yhdenvertainen osallistuminen edellyttää esteettömiä tiloja, saavutettavia materiaaleja ja ymmärrettävää kieltä.
- **On ylläpidettävä ja luotava kohtaamispaikkoja, jotka ovat esteettömiä, maksuttomia ja joissa kaikki hyväksytään omana itsenään**. Tarvitsemme jatkossakin turvallisia, matalan kynnyksen yhteisöjä ja palveluita sekä jalkautuvaa työtä osallisuuden kokemuksen ja osallistumisen vahvistamiseksi.

TAUSTA SUOSITUKSILLE: NOSTOT ERIARVOISUUSDIALOGEISTA

Suomi on sitoutunut eri vähemmistöryhmien osallistumisen edistämiseen ja sen toteutumisen varmistamiseen[1]. Perus- ja ihmisoikeudet takaavat oikeuden osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnalliseen toimintaan. Julkisen vallan velvollisuutena on edistää osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien toteutumista.

Lainsäädäntöön kirjatut osallistamisvelvoitteet ja yleinen demokratiapolitiikka koskevat luonnollisesti myös erilaisiin vähemmistöihin ja marginalisoituihin ryhmiin asemoituvia kansalaisia. Eriarvoisuusdialogeissa nousi esiin, että tämä formaali oikeuksien tunnustaminen ei riitä: se ei ole tuottanut yhdenvertaisia osallistumisen mahdollisuuksia eikä kokemusta osallisuudesta. Oikeuksien tunnustaminen ja osallistavan demokratian käytännöt ovat tärkeä lähtökohta osallistumisen vahvistamiseen, mutta eivät itsessään takaa inklusiivisempaa demokratiaa.

Vaikuttavan demokratian ja osallistumisen kehittämistyön tulee perustua vahvalle tietopohjalle ja ymmärrykselle eri ryhmille erityisistä ja toisaalta yhteisistä esteistä, jotka vaikuttavat osallistumisen eriarvoisuuden taustalla. Eriarvoisuusdialogit toivat esiin moninaisia ja sitkeitä osallistumisen esteitä, joita eri vähemmistöt ja marginalisoidut ryhmät kohtaavat. Lisäksi dialogit toivat esiin osallistumiseen ja osallistamiseen liittyviä tekijöitä.

Osallistumisen esteitä koskevan tiedon rinnalla tarvitaan käytännön toimenpiteitä, joilla institutionaaliset toimijat, kuten valtionhallinto, viranomaiset, viranhaltijat, poliittiset toimijat ja puolueet, raivaavat näitä esteitä ja osoittavat sitoutumisensa yhdenvertaisen ja moniäänisen demokratian kehittämiseen. Osallistumisen esteiden poistaminen ei ole vain tekninen kysymys, vaan myös viesti siitä, keitä halutaan mukaan osallistumaan päätöksentekoon, keille käsiteltävien asioiden ajatellaan kuuluvan ja kenen kokemuksilla ja näkemyksillä on merkitystä[2].

[1] Esim. YK:n vammaisyleissopimus (2006), EU Roma Strategic Framework for Equality, Inclusion and Participation (2020).
[2] Ks. myös Perusoikeusbarometri.

DEMOKRATIAPOLITIIKAN JA SOSIAALIPOLITIIKAN YHTEYS: HYVINVOINTI JA OSALLISTUMINEN

Useat eriarvoisuusdialogeissa esiin tuodut esteet, kuten taloudellinen niukkuus, hyvinvointia ja osallistumista tukevien palveluiden riittämättömyys ja toimimattomuus tai näihin liittyvä byrokratia, kuuluvat sosiaalipolitiikan alaan. Se, että omat tarpeet eivät tule palvelujärjestelmässä ja yhteiskunnassa kohdatuksi, aiheuttaa osattomuuden ja ulossulkemisen kokemuksia (Granholm ym. 2024; Heino & Kulmala 2024; Kulmala ym. 2026).

Köyhyys nousi esiin eriarvoisuusdialogeissa hyvin konkreettisena osallistumisen esteenä. Jos ei ole rahaa bussilippuun tai autoon, voi olla mahdotonta päästä haluamaansa paikkaan. Monet tilaisuudet ja kokoontumiset, jotka synnyttävät yhteisöllisyyttä, kuten esimerkiksi harrastukset tai juhlat, saattavat vaatia rahallista satsausta. Se, että rahaa ei ole, aiheuttaa myös häpeää, mikä entisestään estää osallistumista. Lisäksi, kun arki on kamppailua ja selviytymistä tai oma olemassaolo jatkuvasti kyseenalaistetaan, ei välttämättä riitä jaksamista osallistumiseen. Tällöin se voi olla jopa kohtuuton odotus.

Demokratiapolitiikan ja sosiaalipolitiikan yhteys ei ole yksisuuntainen, vaan osallistuminen parhaimmillaan tukee hyvinvointia, tuottaa merkityksellisyyttä ja kiinnittää yhteiskuntaan (esim. Wass 2022; Happonen & Honkatukia 2025). Demokratiaa ja demokratiapolitiikkaa kehitettäessä on nähtävä myös yhteys sosiaalipolitiikkaan sekä hyvinvoinnin edellytyksiin.

OSALLISTUMISEN ESTEET OVAT HYVIN KONKREETTISIA – JA NE EIVÄT SAA JÄÄDÄ OSALLISTUJAN RATKOTTAVAKSI

Osallistaminen ei ole inklusiivista eli tavoita yhdenvertaisesti kaikkia ihmisiä, jos osallistumisen esteet jäävät yksilön – kuntalaisen, palvelunkäyttäjän tai äänestäjän – ratkottavaksi ja täten isossa kuvassa näkymättömiksi. Tällöin osallistuvat ne, joilla on poikkeuksellisia resursseja ja sinnikkyyttä esteiden ylittämiseen, eivätkä ulossulkevat käytännöt välttämättä tule haastetuiksi.

Erilaisissa osallistumisen paikoissa ja tilaisuuksissa, kuten esimerkiksi kuntien kuulemistilaisuuksissa tai puolueiden vaalitilaisuuksissa, ei välttämättä ole huomioitu esteettömyyttä ja saavutettavuutta, jolloin osallistumista harkitsevat ihmiset eivät voi luottaa näiden toteutumiseen (ks. myös Rautiainen ym. 2022, Katsui ym. 2023). Osallistumisen este voi olla myös hyvin konkreettinen: osallistuminen voi katketa jo kotiovelle, jos kulkemisen edellyttämää rahaa, toimivan julkisen liikenteen yhteyttä tai palvelua (kuten kuljetuspalvelu tai henkilökohtainen apu) ei ole.

Osallistuminen voi estyä myös kieleen liittyvästä syystä, jos tietoa osallistumismahdollisuuksista ei ole tarjolla eri kielillä ja ymmärrettävässä muodossa. Osallistumisen koko prosessi on merkittävä: osallistava kutsu tilaisuuteen, joka järjestetään esteellisessä tilassa ja jossa käytetään ei-saavutettavaa kieltä tai materiaaleja, ei vahvista demokratiaa, vaan ylläpitää osallistumiskuilua ja voi jopa syventävää kokemusta päätöksenteon ulossulkevuudesta (ks. esim. Katsui ym. 2023).

Eriarvoisuusdialogit toivat esiin ristiriitoja osallistavan demokratian käytäntöjen ja niiden tosiasiallisten osallistumisen mahdollisuuksien ja edellytysten välillä, jotka kiinnittyvät ihmisten asemiin ja elämäntilanteisiin. Esimerkiksi digitaalinen osallistuminen avaa uusia, matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia[3] ja tarjoaa monille, esimerkiksi vähemmistönuorille, tärkeän mahdollisuuden osallistua erilaisiin digitaalisiin yhteisöihin etänä (Kulmala & Peltola 2026). Samalla digitaalisten osallistumismahdollisuuksien ulkopuolelle jää ihmisiä, joilla ei ole käyttöön tarvittavia laitteita, taitoja tai pankkitunnisteita (Buchert & Kulmala 2026; Granholm ym. 2024; Grönlund & Hokkanen 2023). Digitaalisen osallistumisen mahdollisuuksista ei tule luopua, mutta niiden rinnalla tulee taata kasvokkaisia ja fyysisiä mahdollisuuksia osallistua.

STEREOTYPIAT, STIGMAT JA JATKUVA VÄHÄTTELY VAIKUTTAVAT ERI RYHMIEN OSALLISTUMISEEN

Monet vähemmistöihin ja marginalisoituihin ryhmiin kuuluvat ihmiset nähdään usein erilaisten toimenpiteiden kohteina sen sijaan, että heidät nähtäisiin aktiivisina toimijoina. Yhteiskunnassa vallitsevat erilaisiin ryhmiin liittyvät negatiiviset asenteet, stereotypiat, stigmat, vähättely ja jatkuva toiseuttaminen muodostavat vakavan osallistumisen esteen. Lisäksi voidaan ajatella, että jos tiettyyn ryhmään kuuluvat ihmiset ovat aktiivisia, ovat he sitä vain omaan viiteryhmäänsä liittyvissä kysymyksissä. Esimerkkiksi se, että pyörätuolilla ei pääse puhujankorokkeelle viestii siitä, että pyörätuolia käyttävän ihmisen oleteta olevan puhumassa, tai jos oletetaankin, sen oletetaan tapahtuvan vain vammaisia koskevissa kysymyksissä.

Jatkuva vähättely, oman identiteetin kyseenalaistaminen ja kokemus siitä, ettei ole kyvykäs, toivottu tai hyväksytty, voi aiheuttaa pelkoa ja näin haluttomuutta osallistua. Rasismi ja vihapuhe voivat toimia samalla tapaa lamauttavina ja osallistumista estävinä. Asenteet ja puhetavat eivät siis ole erillisiä muista konkreettisista toimista, joilla parannetaan yhdenvertaisia osallistumisen mahdollisuuksia (ks. Rautiainen ym. 2022). Konkreettiset ja moninaisuuden hyväksyntää lisäävät toimet ovat myös symbolisesti arvokkaita: ne huomataan sekä koetaan arvokkaiksi ja tervetulleiksi.

[3] Esimerkiksi kansalaisaloitepalvelu, lausuntopalvelu ja Digiraati.

Aiemmat kokemukset siitä, että ei ole hyväksytty tai tervetullut osallistumaan sellaisena kuin on, voivat johtaa myös sisäistettyyn syrjintään ja haluttomuuteen osallistua. Samalla kun on olennaista nostaa vähemmistö- ja marginaalisoitujen ryhmien asemaa demokratiapolitiikan agendalla, eriarvioisuusdialogit ja aikaisempi demokratiatutkimus painottavat myös, että (poliittinen) osallistuminen ei ole irrotettavissa muista ryhmien asemaan, elämäntilanteisiin ja yhteiskuntasuhteeseen vaikuttavista tekijöistä (ks. myös Wass 2022; Kallio 2023). Historiallisesti syrjään työnnetyistä ihmisistä ei tule osallistuvia kansalaisia 'osallistamalla', vaan osallistumisen mahdollisuuksia on tasattava ja rakennettava ihmisten tilanteista ja arkisista toimintaympäristöistä käsin.

PUOLUEIDEN ROOLI DEMOKRAATTISESSA OSALLISTUMISESSA

Edustuksellisessa demokratiassa poliittisilla puolueilla on erityistä valtaa ja vastuu, sillä ne käytännössä hallinnoivat sitä, keitä vaaleissa asettuu ehdolle ja keitä osallistuu puoluepoliittiseen päätöksentekoon (Rautiainen ym. 2022). Puolueiden toimintakäytänteillä voidaan vaikuttaa sekä vähemmistöjen aliedustukseen että siihen, miten vähemmistöjen ääni kuuluu tehtävässä politiikassa (Wass 2022; Rautiainen ym. 2022).

Eriarvoisuusdialogeissa tuotiin esille, että puoluetoimintaan osallistuminen tai ehdokkaaksi asettuminen eivät itsessään ratkaise aliedustukseen liittyvää ongelmaa, vaan kyse on myös esimerkiksi siitä, miten vähemmistöedustajat pääsevät luottamustehtäviin puolueiden sisällä ja tätä kautta tosiasiallisesti osallistumaan politiikan valmisteluun ja päätöksentekoon (ks. myös Rautiainen ym. 2022; Sipinen ym. 2025). Vähemmistöehdokkaiden rekrytoinnin rinnalle kaivattiin puolueilta myös käytäntöjä, joilla voitaisiin tasata ehdokkaiden kampanjoinnin mahdollisuuksia (ks. myös Wass 2022).

Ei siis riitä, että puolueen ovet ovat avoimet kaikille, vaan puolueilta kaivataan konkreettisia toimia yhdenvertaisen osallistumisen ja moninaisemman edustuksen takaamiseksi. Eriarvoisuusdialogeissa haastettiin puolueita tekemään vahvemmin omassa toiminnassaan näkyväksi sitä ihmisten ja intressien moninaisuutta, joita puolueet ja niiden riveistä demokraattisesti valitut päättäjät edustavat. Tämä on merkittävää, sillä viime kädessä kuntalaiset ja kansalaiset tekevät tulkintoja suomalaisen demokratian tilasta siitä, ketkä päättävät yhteisistä asioistamme (ks. Katsui ym. 2023).

HYVÄKSYVIEN TILOJEN JA YHTEISÖJEN MERKITYS OSALLISUUDELLE

Eriarvoisuusdialogeissa erilaisten turvallisten ja hyväksyvien yhteisöjen ja tilojen tärkeys nousi voimakkaasti esiin. Paikat ja tilat, joissa kohdataan ja hyväksytään kaikki omina itsenään ovat omiaan vahvistamaan osallisuuden ja kuulumisen tunteita. Samalla

ne saattavat tarjota mielekästä tekemistä, jonka kautta puolestaan avautuu vastuun ja vaikuttamisen paikkoja sekä onnistumisen kokemuksia. Nämä vahvistavat toimijuutta, joka on kiinteästi yhteydessä erilaiseen osallistumiseen laajemminkin yhteiskunnassa. Onkin ensiarvoisen tärkeää, että tämänkaltaisille paikoille ja tiloille, kuten esimerkiksi järjestötoiminta ja kuntouttava toiminta, taataan toimintamahdollisuudet.

ERIARVOISUUSDIALOGIT

Politiikkasuositukset perustuvat Osallistumisen esteiden yli (OBaMa) -tutkimushankkeen puitteissa järjestettyihin eriarvoisuusdialogeihin ja niiden aineiston analyysiin.

Eriarvoisuusdialogit kokosivat yhteen vähemmistötaustaisia ihmisiä ja kokemusasiantuntijoita sekä eri vähemmistö- ja marginalisoitujen ryhmien parissa työskenteleviä ammattilaisia keskustelemaan osallistumisen esteistä sekä mahdollistajista. Eriarvoisuusdialogeja järjestettiin yhteensä seitsemän eri yhteistyökumppaneiden kanssa syksyllä 2025 ja alkuvuodesta 2026.

Yhteisjärjestäjinä olivat:

- D-asemat ja Diakonissalaitos
- EAPN-Fin – Suomen köyhyyden vastainen verkosto
- Moniheli
- Romaniasiain neuvottelukunta (RONK)
- Seta ry
- Sininauhaliitto
- Vammaisfoorumi

Osana politiikkasuositusten prosessia järjestettiin Demokratiatyöpaja eduskuntapuolueille yhteistyössä Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö – Demo Finlandin kanssa.

Politiikkasuositukset on tuottanut Osallistumisen esteiden yli (OBaMA) -tutkimushanke. Ne eivät sellaisenaan välttämättä edusta yksittäisten yhteisjärjestäjien näkemyksiä.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUTTA

- BERNER, Leander, & FRUCHTMANN, Ella (2025): Diverse Citizen Participation: For an Inclusive Democracy. Bertnelsman Stiftung.
- BUCHERT, Ulla & KULMALA, Meri (2026): ”Kolmantena osapuolena valtion ja kansalaisten välisessä suhteessa: Tapaustutkimus ikääntyviä maahanmuuttajia julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen käytössä tukevasta järjestöstä.” Janus: Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti 34(2), 109–128.
- ERVASTI, Kaijus, JÄRVINEN, Iina, NIKUMAA, Henna, & ISSAKAINEN, Mervi (2026): Oikeuksiin pääsy demokraattisessa oikeusvaltiossa. OBaMa.
- GALE, Sylvia (2025): Viis vallasta? Käytännön keinoja arjen demokratian vahvistamiseksi. Diakonissalaitos.
- GRANHOLM, Camilla, MERIKOSKI, Paula & KULMALA, Meri (2024): ”Haavoittuvuus ja osallisuuden haasteet digitalisoituvissa sosiaalipalveluissa.” Teoksessa Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2023: Näkökulmana väestösuhteet, Tuuli Anna Renvik & Minna Säävälä (toim.) TEM oppaat ja muut julkaisut 2024:1, Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 155–165.
- GRÖNLUND, Henrietta & HOKKANEN, Joni (2023): ”Matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen toiminta ja korona-aikaisten rajoitusten muodostamat kynnykset.” Teoksessa Marja Hekkala & Suvi Raitakari (toim.) Osallisuutta ja osattomuutta yhteiskunnan marginaaleissa: Muuntuvat palvelut ja hyvinvointi koronapandemiassa. Tampere: Tampereen yliopisto, 74–99.
- HEINO, Eveliina & KULMALA, Meri (2024): ”Sosiaali- ja terveyspalvelut Suomessa asuvien vammaisten lasten äitien näkökulmasta.” Idäntutkimus, 30(4), 5–23.
- HAPPONEN, Konsta & HONKATUKIA, Päivi (2025): ”Vaikuttamista marginaaleista? Vähemmistöasema nuorten osallistumisen määrittäjänä.” Teoksessa Konsta Happonen & Tomi Kiilakoski (toim.) Nuoruuden kolme vuosikymmentä: Nuorisobarometri 2024. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 78.
- KALLIO, Jenni (2023): Eletty, opittu, kamppailtu: Itsenäistyvien nuorten kansalaisuuden rakentuminen institutionaalisessa järjestelmässä. Tampere: Tampereen yliopisto.
- KATSUI, Hisayo, MIETOLA, Reetta, HONKASILTA, Juho, LAITINEN, Matti & RITVANIEMI, Alma (2023): Epävarmuutta ja vaihtelevaa osallisuutta: Selvitys ihmisoikeuksien toteutumisesta vammaisten henkilöiden arjessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

- KULMALA, Meri & PELTOLA, Marja (2026): Lasten ja nuorten sosiaalisen median käyttöä ei pidä rajoittaa heitä kuulematta. Vieraskynä. Helsingin Sanomat, 5.2.2026.
- KULMALA, Meri, HEINO, Eveliina, KARA, Hanna & NORDERG, Camilla: ”Eletyn luokan ja kielitaidon risteämät hyvinvointivaltion reunamilla. Suomeen muuttaneiden sosiaalisten oikeuksien toteutuminen.” Teoksessa Kieli ja yhteiskuntaluokka, Sanna Aaltonen, Hanna Lappalainen & Lotta Aarikka (toim.) Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, ilmestyy syksyllä 2026.
- RAUTIAINEN, Pauli, URHONEN, Amu, SIMIC, Jelena, MATTILA, Maija & KUOKKANEN, Anna (2022): Vammaisten osallisuus suomalaisissa puolueissa. Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö – Demo Finland.
- SIPINEN, Josefina, KOSKIMIES, Laura, TIENSUU, Ilkka & GUSATINSKY, Eilina (2025): Ulkomaalaistaustaisten ja vieraskielisten suomalaisten yhteiskunnallinen osallistuminen. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2025:5.
- WASS, Hanna (2022): Kotona politiikassa: keinoja tukea Suomeen muuttaneiden poliittista osallisuutta. Työ- ja elinkeinoministeriö, Policy Brief 2/2022.

Blogitekstit eriarvoisuusdialogeista

- ANTILA, Anna, & KULMALA, Meri (2026): Eriarvoisuusdialogit nostivat esiin eri ryhmien yhteiset osallistumisen esteet – miten voimme jatkossa vahvistaa osallistumista ja demokratiaa? OBaMa.
- ERÄSAARI, Leena (2026): Köyhyys osallistumisen esteenä. OBaMa.
- FLORICA-RAJALA, Veera (2026): Pitääkö vammaisen ihmisen perustaa oma puolue tullakseen valituksi? OBaMa.
- GUTIÉRREZ BASCÓN, María A (2026): Participation, Recognition and Belonging: Reflections from the OBaMa Dialogue at Moniheli (OBaMa)
- LINDSTRÖM, Janika, TUOMINEN, Pekka & KULMALA, Meri (2025): Osallisuuden paradoksit järjestötyössä . OBaMa.
- MAJANIEMI Päivi (2026): Yhteinen yhteiskunta – romanit mukana. OBaMa.
- RYHTÄ, Teija, & TAAVETTI, Riikka (2026): Sateenkaari-ihmisten osallistuminen edellyttää moninaisuuden ymmärtämistä. OBaMa.

Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama **Osallistumisen esteiden yli (OBaMa)** -hanke tutkii eri vähemmistöjen ja marginalisoitujen ryhmien kohtaamaa osallistumiseen liittyvää eriarvoisuutta. Lisäksi hankkeessa kehitetään tutkimukseen pohjautuvia ratkaisuja osallistumisen esteiden ylittämiseksi. Tämä tehdään yhdessä näiden ryhmien edustajien ja heidän parissaan työskentelevien tahojen kanssa kanssatutkimuksen ja yhteiskehittämisen keinoin.

Keskitymme osallistumisen esteisiin ja siihen kytkeytyvän osallisuuden kokemuksen puuttumiseen, jota vammaiset ja rodullistetut, sateenkaarivähemmistöt sekä alempien sosiaaliluokkien edustajat ja päihteidenkäyttäjät kokevat niin demokraattisten instituutioiden kuin arkipäiväisen elämänsä piirissä.

Monitieteisessä hankkeessa ovat mukana Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Turun yliopisto, Åbo Akademi ja Diakonissalaitos.

Osallistumisen esteiden yli (OBaMa) -hanke on osa strategisen tutkimuksen Demokratian tulevaisuus (DEMOC) -ohjelmaa. Hanketta rahoittaa strategisen tutkimuksen neuvosto (STN), joka toimii Suomen Akatemian yhteydessä.

OBaMa – Overcoming Barriers to Participation
blogs.helsinki.fi/obama-stn | Osallistumisen esteiden yli

Lisätietoja:

Anna Antila
Vuorovaikutuskoordinaattori, Diakonissalaitos
anna.antila@diakonissalaitos.fi, +358 50 356 0246